

Hverdagssamtalen ved hente- og bringesituasjonen:

Hvordan kan personalet arbeide med hverdagssamtalen
i møte med foreldre, slik at barnet er i sentrum
ved hente- og bringesituasjonen?

Marte Nydal

Kandidatnummer: 720

Bacheloroppgave

BABAC3790

Trondheim, april, 2021

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved
Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning
og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen.
Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Metode	4
<i>Valg av metode</i>	4
<i>Gjennomføring av datainnsamling</i>	5
<i>Arbeid med analyse</i>	7
<i>Etiske retningslinjer</i>	7
<i>Metodekritikk</i>	8
Teori	9
<i>Den daglige dialogen</i>	9
<i>Det daglige foreldresamarbeid</i>	11
<i>Rammer ved hente- og bringesituasjonen</i>	13
<i>Endringsarbeid i møte med språk</i>	14
Presentasjon av materiale og drøfting	16
<i>Personalets rolle i dialogen</i>	17
<i>Barnet som deltaker i dialogen</i>	19
<i>Foreldres rolle i dialogen</i>	22
Avslutning	23
Referanseliste	25
Vedlegg	27
<i>Blogginlegg</i>	27
<i>Samtykkeerklæring</i>	28

Innledning

Denne studien handler om å undersøke hvordan personalet i barnehagen kan arbeide i møte med foreldre slik at barnet kommer i sentrum for samtalen ved hente- og bringesituasjonen. Oppgaven ser nærmere på hvilke praksiser og rammer som er knyttet til hente- og bringesituasjonen i barnehagen, og hvordan personalet kan arbeide med den daglige dialogen mellom foreldre, personale og barn.

Personlig engasjeres jeg av arbeid med språk i barnehagen og synes særlig at hverdagssamtalen er interessant og noe som bør stå på dagsorden kontinuerlig. Teorien rundt språkarbeid i barnehagen viser at hverdagssamtalen får lite oppmerksomhet innenfor forskning (Gjems, 2017). Dette har vært en ekstra motivasjon for å drive denne studien og belyse den daglige dialogen mellom barn, foreldre og personale.

I praksis opplevde jeg hvordan endringsarbeid kan gjennomføres i møte med språkarbeid. Sammen med personalgruppa dreide endringsarbeidet seg om en bevisstgjøring rundt det å sette barnet i sentrum for samtalen ved hente- og bringesituasjonen, med involvering av foreldre. Dette forankres i Rammeplanen: «Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna skaper et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre» (Rammeplan, 2017, s. 37). Arbeidet handler om å gå vekk fra den private sjargongen som kan prege dialogen ved henting og bringing, og rette fokuset på barnet som en kompetent språklig deltaker. Som student og fremtidig barnehagelærer ser jeg nytten av et slikt arbeid og mitt møte med endringsarbeid i praksis sammen med min interesse for språkarbeid, ble min inngang til bacheloroppgaven.

I tillegg til at hverdagssamtalen og dens manglende fokus innen forskning har gitt motivasjon for studien, så har også barnehagelærerens integritet vært motiverende. Endringsarbeidet har gitt refleksjoner rundt at det ofte kan oppstå en refereringskultur ved hente- og bringesituasjonen, der personalet forteller foreldrene hva barnet har gjort i barnehagen. Dette kan skje uten at barnet blir invitert inn i dialogen, hverken av personalet eller foreldrene. Dette har gitt rom for refleksjoner rundt hva som er barnehagelæreren og personalets egentlige rolle. Er det riktig at en profesjonsutøver skal ramse opp hva barnet har spist, hvem det har lekt med og hvor man har vært på tur, uten at barnet får mulighet til å delta i samtalen

selv? Noen barnehager har uttalt sitt syn på barnet som kompetent og at de arbeider med medvirkning. Kommer dette til syne dersom hente- og bringesituasjonen preges av et personale som ramser opp noe som barnet burde fått mulighet til å si selv?

Denne studien har høstet materiale fra endringsarbeidet som er med på å svare på problemstillingen: Hvordan kan personalet arbeide med hverdagssamtalen i møte med foreldre, slik at barnet er i sentrum ved hente- og bringesituasjonen? Materialet omhandler refleksjoner og praksisfortellinger som ble samlet inn i forbindelse med endringsarbeidet. Disse er analysert og bearbeidet i lys av relevant pensumlitteratur.

Metode

Valg av metode

I praksisbarnehagen ble ikke det tradisjonelle begrepet *avdeling* brukt, men begrepet *gruppe*. Derfor er det avdelingen og avdelingsmøter oppgaven mener når begrepet *gruppe* eller *gruppemøte* benyttes. De fem informantene beskrives som pedagogisk leder, barnehagelærer, barne- og ungdomsarbeider, fagarbeider og assistent. Det er tolv barn på gruppa som alle er født i 2018, og de fyller to år i løpet av høsten studien ble gjennomført. Det er dermed slik at personalet i gruppa er å anse som med-forskere i denne studien.

Det var i løpet av praksisperioden tredje studieår at aksjonsforskning ble aktuelt som metode for denne studien. I forbindelse med endringsarbeidet som ble gjennomført i praksis, kom oppfordringen om å videreføre dette til å bli metoden for arbeid med bacheloroppgaven. Arbeidet omhandler endring og utvikling og er gjennomført på en systematisk måte. Praksisbarnehagen har et høyt faglig fokus og et endringsvillig personale, noe som blant annet kom til syne ved at personalet hadde en innarbeidet refleksjonskultur, som også jeg ble en del av i løpet av praksisperioden.

I endringsarbeidet ble praksisfortellinger, refleksjoner og samtaler tatt i bruk som øving og bidrag til å besvare problemstillingen. Bøe & Thoresen skriver om hvordan aksjonsforskning dreier seg om å drive forskning sammen med andre og finne ut av hvordan noe endrer seg i løpet av forskningsprosessen (Bøe & Thoresen, 2017, s. 53). Mens enkelte bacheloroppgaver

vil inneholde enten intervju eller observasjon som metode, vil denne oppgaven ha aksjonsforskning som metodologi, noe som gir rom for flere metoder. Dermed består denne aksjonsforskningen av praksisfortellinger, refleksjoner og pedagogisk dokumentasjon.

Ifølge Bøe & Thoresen så er aksjonsforskning og pedagogisk dokumentasjon nært knyttet til hverandre fordi begge deler handler om å reflektere over egen praksis og innhente ny kunnskap om den. Likevel er aksjonsforskning mer fokusert på handling og det å skape ny kunnskap. Det dreier seg om handlinger som personalet er blitt enige om å finne ut mer av, for å skape den nye kunnskapen. Det er når slike erfaringer blir systematisert og reflektert over at man kan si det drives aksjonsforskning (Bøe & Thoresen, 2017, s. 13).

Aksjonsforskningsmodellen sentrerer seg rundt tre hovedpunkt (Bøe & Thoresen, 2017, s. 54). For det første handler det om forbedring og endring av en situasjon og omgivelsene rundt situasjonen. For det andre handler det om forbedring og endring av sosial praksis og de relasjonene som inngår i den sosiale prosessen. For det tredje dreier det seg om at prosessen skal skape ny kunnskap om praksisen.

For denne studien sitt vedkommende kan det første punktet om å forbedre og endre en situasjon kobles til garderobesituasjonen, nærmere bestemt samtalen ved hente- og bringesituasjonen, og hvorvidt barnet er i sentrum eller ikke. Det andre punktet i modellen om endring av praksis kan knyttes til utprøving av metoder, innhenting av praksisfortellinger og refleksjoner blant personalet. Det siste punktet om ny kunnskap vil ligge som en hinne over hele endringsprosessen, da prosessen som en helhet var med på å skape et personale som ble introdusert for ny kunnskap gjennom hele prosessen med denne endringen.

Gjennomføring av datainnsamling

Bøe & Thoresen skriver om aksjonsforskning i barnehagen som endring av en sosial prosess og en prosess som skal skape ny kunnskap om praksis. Det handler om å bli bevisst på egen praksis, men også å reflektere sammen (Bøe & Thoresen, 2017, s. 54). Hva gjør vi? Hvorfor gjør vi det? Hvordan gjør vi det? Dette ble noen av spørsmålene til refleksjon i startfasen av endringsarbeidet.

Intensjonen med å legge opp til refleksjon var at refleksjonene skulle kunne ut i praksisfortellinger fra personalet, samtidig som at refleksjon har stor verdi i seg selv. Som Bøe & Thoresen hevder, så er refleksjoner en prosess som kan skape progresjon i ens egen tenking. Dette har verdi både for den enkelte, i møte med gruppa og for å skape endring helt konkret. Når oppgaven viser til refleksjoner som gruppa gjorde i lag så handler dette både om planlagte situasjoner i gruppemøtene, men også om spontane refleksjoner innad i gruppa, som blir til fordi et behov oppstår (Bøe & Thoresen, 2017, s. 100).

I tillegg til kontinuerlig refleksjon ble gruppa oppfordret til å skrive praksisfortellinger fra situasjonen ved henting og bringing. For å belyse egen praksis og skape bevissthet ble informantene oppfordret til å skrive praksisfortellinger der de opplevde mestring rundt det å sette barnet i sentrum for samtalen. Og de ble oppfordret til å skrive om de gangene de ikke mestret å sette barnet i sentrum for dialogen. Hensikten med dette var å skape bevissthet over egen praksis og få deltakerne til å reflektere over konkrete faktorer som spiller en rolle for situasjonen. Som for eksempel når foreldrene bringer barna til barnehagen om morgenen. Hva gjør vi som personale da? Hvor er vi i rommet helt konkret? Hva sier vi, og hvem sier vi det til? Hvordan er kroppsspråket vårt og blikket? På hvilken måte formulerer vi oss til barnets fordel, nettopp for å tilrettelegge for at barnet skal være i sentrum? Dette var spørsmål for å belyse arbeidet med praksisfortellingene og det å bli bevisst egen praksis. Praksisfortellingene ble skrevet ned for hånd av informantene og er bearbeidet og deretter analysert. Første steg i prosessen med bearbeiding var felles refleksjon og samtale om materialet i praksisfortellingene. Siden har de blitt digitalisert og omarbeidet for å systematisere funnene på mest hensiktsmessig måte.

Å delta i et slikt endringsarbeid gjør at deltakerne er en del av noe felles og det gir en følelse av å sitte i samme båt. Gotvassli finner det slik at forhold til omgivelser, foreldresamarbeid og arbeidsdeling er det som har minst fokus i endringsarbeid. Ofte er arbeid med endring organisert slik at styrer er en sentral del av arbeidet som et systematisk prosjekt. Det er likevel enighet om at endringsarbeid er en bevisst og planlagt aktivitet. I sammenheng med arbeid i barnehagen vil en endringsprosess dreie seg om å først kartlegge situasjonen, deretter sette et mål, reflektere rundt mulige tiltak, bestemme hva man skal gjøre, gjennomføre og evaluere både underveis og til slutt (Gotvassli, 2019, s. 288-290).

Arbeid med analyse

Å analysere innsamlet materiale handler om å granske dataene og reflektere over funnene en gjør. Bøe & Thoresen skriver om hvordan dette må gjøres i samsvar med aktuell teori med tanke på å opprettholde fokuset som forsker. Det er viktig belyse refleksjon og eventuelle utfordringer i et slikt endringsarbeid for at en endring vil oppstå (Bøe & Thoresen, 2017, s. 98-99),

En av de større utfordringene i møte med analyse- og tolkningsarbeid er spennet mellom å fokusere på hva informantene har gitt av materiale, og ens egne tolkninger (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81-82). Det er vesentlig å være selvkritisk og la teksten vise tydelig frem hva som er egne tolkninger og hva som er informantenes utsagn. Dette er vektlagt i denne oppgaven og forsøkt gjort etter beste evne.

I en prosess med aksjonsforskning så er man avhengig av dokumentasjon, både i startfasen og underveis i prosjektet. Dokumentasjonen gir informasjon om praksisen slik den er her og nå, men også hva som har endret seg og hvorfor endringen har oppstått. Første steg er å dokumentere hva som foregår når man utfører aksjonen, og deretter analysere ved å reflektere kritisk over dataene. Slike datamaterialer har liten verdi i seg selv, det er først når de reflekteres over i sammenheng med problemstillingen at de får verdi (Bøe & Thoresen, 2017, s. 98). Det er viktig å arbeide med å svare på problemstillingen, men refleksjoner skaper også en retning til nye teorier og forklaringer som gruppa kan ønske å prøve ut senere i prosessen. Gjennom en slik prosess kan det oppstå faglig utvikling ved å samarbeid og analysere kritisk det som er gjort av arbeid. En slik kritisk analyse vil inneholde både teoretiske og følelsesmessige tolkninger. Forståelsen av kritisk tenking har blitt utfordret gjennom teorien, ved at følelsesmessige faktorer i lag med rasjonelle faktorer har blitt vektlagt. Dette anses som særlig relevant i møte med barnehagefaget, siden det å arbeide i barnehage handler om intuitive og skjønnsmessige vurderinger (Gotvassli, 2019, s. 53).

Etiske retningslinjer

Å drive forskningsarbeid innebærer varsomhet knyttet til møter med mennesker, og særlig barn. Det er lovfestet at den enkelte ikke skal føle seg krenket i form av personopplysninger

som blir misbrukt, og som Bergsland & Jæger skriver, så er det særlig tre hovedprinsipper å følge. Disse er blant annet informert samtykke, som handler om at informantene har krav på å få kjennskap til prosjektet. Forskeren bør vise hva deltakerne skal være med på og hva materiale skal brukes til. Så gjelder prinsipp om konfidensialitet, som for eksempel handler om at navn ikke skal oppgis, men forskeren skal bruke fiktive navn eller koder. Til sist bør konsekvenser vurderes med tanke på potensiell skade som kan påføres informantene, men også kan dreie seg om at deltakere kan forvente fordeler ved å være med på prosjektet. Dette bør være avklart på forhånd (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83).

I forbindelse med denne studien fikk informantene innsikt i hva studien omhandler, og hvilket materiale det dreide seg om. De ble informert om at de på hvilket som helst tidspunkt kunne trekke seg uten at det hadde noen negativ konsekvens. Informantene fikk også beskjed om at alt av materiale kom til å bli anonymisert og at det kun er undertegnede som har hatt tilgang til materialet, i tillegg til veiledere fra høyskolen. Det ble klargjort at ingen fordeler lot vente på seg som følger av å være med i prosjektet, ei heller noen ulemper eller belastninger.

Metodekritikk

Som forsker er det avgjørende å ha evnen til å reflektere kritisk over eget arbeid. Selv om en bacheloroppgave er omfattende og et stort arbeid, så er det ikke tvil om at det er nødvendig å rette et kritisk blikk på det arbeidet som er gjort, og oppgaven som en helhet. Bergsland & Jæger skriver om kvalitet og kvantitet, og hvordan begrepene reliabilitet, validitet og generalisering har en særlig betydning for kvalitative studier (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80-81). I denne studien er det benyttet aksjonsforskning som metode og tatt i bruk praksisfortellinger og refleksjoner i innhenting av materiale.

I slike kvalitative studier som denne, så kan reliabilitet handle om troverdighet og hvorvidt forskningen er gjennomført på en måte som vekker tillit, med et pålitelig datamateriale, og om materialet er innhentet og bearbeidet på en god måte. Studiens validitet dreier seg om hvor godt funnene kan representere det som skal undersøkes og kan overføres til spørsmål om bekræftbarhet. Det handler om kvaliteten i den tolkningen av materiale som er gjort og om den forståelsen prosjektet leder til er støttet av annen relevant forskning. Å snakke om generalisering i en kvalitativ studie omhandler overførbarhet og å gi rike beskrivelser av det man har studert uten å generalisere resultatene. Selv om denne studiens tolkninger baserer seg

på én enkelt studie så kan dette også gjelde for andre og lignende studier. En bacheloroppgaves omfang vil begrense studiens omfavnelser, noe som gjør at denne studien gir en mer begrenset oversikt enn hva for eksempel en komparativ studie hadde gjort. Et arbeid med aksjonsforskning vil trolig aldri gi en fullstendig konklusjon, men forhåpentligvis være et arbeid til etterfølgelse som skaper refleksjon over egen praksis og er en motivasjon for å jobbe videre med blant annet språk og foreldresamarbeid.

Teori

I teoridelen av denne oppgaven vil fokuset ligge på hverdagssamtalen i barnehagen og rammene rundt hente- og bringesituasjonen, som en arena for språkmøter. Jeg vil trekke frem Vygotskij som en teoretiker i forlengelse av et sosiokulturelt læringsperspektiv i sammenheng med barns språkutvikling. Det er stor betydning for barns læring å få være i samspill med andre barn og voksne, og det er av stor betydning hvordan de voksne i barnehagen fungerer som språklige rollemodeller. Det er hentet teorier fra Høigård (2013) for å belyse relevante poeng rundt barns språkutvikling. Teorien vil belyse hvordan rammene ved hente- og bringesituasjonen kan forme de språklige møtene som oppstår her mellom barn, foreldre og personalet. Når det gjelder hverdagssamtalen som fenomen vil Liv Gjems (2011, 2017) sine teorier presenteres sammen med Markströms (2013) perspektiver på garderobens utforming. Solbergs (2019) teorier legges frem for å belyse hvordan rammene i garderoben er og at deltakerne i dialogen avgjør hvordan samtalen utformes.

Den daglige dialogen

Å skape et godt språkmiljø i barnehagen er noe personalet er pålagt å gjøre fra flere hold. Retningslinjer i for eksempel Rammeplan og egne styringsdokumenter understreker dette mandatet. Høigård skriver om dialogen mellom voksne og barn, og det viktige ansvaret som hviler på de voksne. Dette er fordi voksne har annen og mer kompleks ferdighet innenfor språk, kunnskap, erfaring, vurderingsevne og makt enn det barn har (Høigård, 2013, s. 70). Teorien om sosiokulturelt læringsyn handler om at læring skjer ved å bruke språket og delta i sosiale praksiser, og at sosiale rammer har mye å si for handlingene våre (Berg & Bjørgen, 2018, s. 46). Barnehagen er full av språklige møter mellom barn-barn, barn-voksen, og

mellom foreldre og personalet som møtes ved hente- og bringesituasjonen. Når vi skal komme i kontakt med andre mennesker så er språket vårt viktigste verktøy og Vygotskij mener at språk og kommunikasjon er selve grunnlaget for at læring og utvikling skjer (Gjems, 2017, s. 19).

Henting og levering blir i denne studien forstått som to konkrete situasjoner i barnehagehverdagen. Ved levering om morgenen blir barnet brakt til barnehagen sammen med foreldrene, og ved henting blir de møtt av foreldrene som henter og tar de med hjem. Disse to situasjonene er arena for hverdagssamtalen, mellom barn og foreldre, barn og personale og ikke minst foreldre og personale. I hverdagssamtalen, som ofte finner sted i garderoben, kan partene konversere imens de gjør andre aktiviteter (Gjems, 2011, s. 43). Samtalen er spontan og kan handle om det man holder på med, noe man har opplevd sammen eller noe helt annet. Gjems belyser viktigheten av hverdagssamtalen samtidig som at disse samtalene ofte får lite oppmerksomhet i forskning (Gjems, 2017, s. 43). Det at barn får oppleve deltakelse i slike samtaler vil trolig føre til en følelse av mening og fellesskap, en intersubjektivitet (Gjems, 2011, s. 46). Intersubjektivitet og felles forståelse for en opplevd situasjon oppstår særlig i form av språklig interaksjon, fordi språket henvender seg til den andres tanker, ideer og opplevelser.

Barna som er en del av denne studien, er to til tre år gamle og Gjems (2011, s. 43) skriver om hvordan barna i denne alderen behersker en god del grammatikk og at de er i stand til å komme med setninger på tre-fire ord. Neste steg i deres utvikling vil handle om det å snakke om abstrakte hendelser, noe som ikke skjer her og nå. Cummins' kvadrantmodell belyser forskjellen på situasjonsavhengig og situasjonsuavhengig språkbruk og hvordan disse er ulikt kognitivt krevende (Cummins, 2008, gjengitt i Alstad, 2016, s. 41). Dette handler også om hvorvidt barnet kan skape meningsfulle ytringer eller ikke. La oss tenke oss at et barn som blir hentet og peker på utedressen sin og sier *bløt!* Dette vil være eksempel på situasjonsavhengig språkbruk fordi ytringen er kort, inneholde pronomen og kroppsspråk. Dersom man derimot ser for seg dette barnet som er kommet hjem, sitter rundt middagsbordet og forteller foreldrene *i dag var vi ute på tur og da hoppet jeg i en sølepytt sånn at dressen min ble bløt!* Da vil en se at ytringen er situasjonsuavhengig siden den er lengre, mer kompleks og inneholder innholdsord. Dette kan vise at barnet har et stort ordforråd med spesifiserte ord. En slik språkbruk vil være mer kognitivt krevende for barnet enn det en

situasjonsavhengig frase er. På dette viset kan kvadrantmodellen si noe om hvilke situasjoner i barnehagen som er mer eller mindre kognitivt krevende for barnet.

Eksempler på aktuelle samtaleemner kan for eksempel være fellesopplevelser. Dette videreføres til situasjonen ved henting og bringing, hvor det kan være typisk at samtalen handler om noe barna har opplevd i barnehagen. Enkelte barn kan delta i disse typer samtaler fra de er cirka to til to og et halvt år gamle, mens andre barn vil mestre deltakelsen senere (Gjems, 2017, s. 41). Det er imidlertid nødvendig at personalet støtter barna i samspillet slik at de forstår og kan lære av dialogsituasjonen. I praksisbarnehagen ble det lagt til rette for at barn, foreldre og personale kunne finne støtte i arbeidet med samtalen ved hjelp av et blogginnlegg. Blogginnlegget ble publisert på barnehagens nettsider og foreldrene ble oppfordret til å lese. Det handlet om arbeidet med samtalen ved henting og avlevering og verdien av å sentrere barnet i dialogen som en kompetent bidragsyter. Dette fungerte som en bevisstgjøring i møte med foreldrene, siden de ble innlemmet i arbeidet. En slik involvering kan også bidra til at profesjonen og fagligheten synliggjøres for foreldrene.

Det daglige foreldresamarbeid

Hente- og bringesituasjonen i barnehagen forstås her som en situasjon som bør være preget av samarbeid mellom foreldre og personale, med et felles fokus mot barnets beste. Ravn (1995) redegjør for samarbeidsbegrepet som forhold mellom mennesker som respekterer hverandres ulikheter, men arbeider sammen mot et mål med fotfeste i felles mål. Et ideelt samarbeid er basert på gjensidig tillit og en felles følelse av ansvar hos partene (Ravn, 1995, gjengitt i Glaser, 2018, s. 67). I barnehagen er det særlig viktig å være bevisst dette samarbeidet, da personalet i barnehagen tidvis tilbringer mer tid med barnet i våken tilstand enn det foreldrene selv gjør. Da er det paradoksalt at den daglige hverdagssamtalen som finner sted i garderoben ofte kan være preget av dårlig tid og hastverk. Slik daglig kontakt og uformell prat om barnet og barnehagedagen kan være med på å legge et viktig grunnlag for foreldresamarbeidet (Drugli & Onsøien, 2010, gjengitt i Glaser, 2018, s. 70). Mange barnehageansatte kan oppleve et spenn med tanke på hva den daglige samtalen skal inneholde. På den ene siden kan det være nyttig å snakke om noe som ikke direkte handler om barnet eller barnehagen. Dette kan være bevisst fra personalets side og fungere som en relasjonsbygger og skape tillit i møte med foreldrene. På den andre siden kan det være nødvendig å reflektere over denne praksisen da

det er uheldig dersom fokuset i den daglige samtalen sjelden eller aldri omhandler barnet eller barnehagen (Glaser, 2018, s. 72).

Som profesjonsutøver må barnehagelæreren være bevisst sin rolle i møte med foreldre og arbeide med foreldrestøtte. Dette omhandler å gi støtte til foreldrene som kan gjøre de bevisst på sin egen oppdragspraksis i møte med eget barn. Slike samarbeid er primært basert på å se den andre og å holde en tydelig kommunikasjon, gjensidighet, åpenhet og tillit. Dette kan på mange vis overføres til begrepet relasjonskompetanse og er en stor del av det å være en profesjonell barnehageansatt (Glaser, 2018, s. 69). Personalet i barnehagen har stor kompetanse innenfor relasjoner i møte med *barn*, men det bør ikke være en hvilepute for å skape gode relasjoner og vinne tillit i møte med foreldre. Etter hvert som tilliten mellom foreldre og personale er etablert bør det være naturlig å la barnet direkte involveres i den daglige samtalen ved henting og bringing. Barna i barnehagen skal få oppleve at deres egne handlinger har betydning i møte med andre barn og voksne (Cecchin, 1997, gjengitt i Glaser, 2018, s. 75). I den sammenheng er det nødvendig at personalet tilrettelegger for at barnet skal få fortelle selv. Helt konkret vil dette kreve et personale og foreldre som er bevisst på barnets kompetanse og som evner å gi barnet tid og rom for å delta i dialogen.

I tillegg til relasjonell kompetanse så er det behov for at personalet også er bevisst at det er den kommunikative handlingen som ofte er foretrukket i samarbeid mellom foreldre og personale. Med utgangspunkt i Jürgen Habermas' teori om kommunikative handlinger så har Myrann utdypet ulikheter mellom kommunikativ og strategisk handling. Arbeid med kommunikativ handling i møte med foreldre kan gjøre at de anses som kompetente, likeverdige og skape en åpenhet mellom partene. Fokus på strategisk handling vil derimot innebære en type målrettet påvirkning som synliggjør maktaspektet i situasjonen. Det kan føre til at pedagogen fremstilles som eksperten og møter foreldrene på en belærende måte, noe som vil være uheldig med tanke på den tilliten man ønsker i møte med foreldrene (Myrann, 2016, gjengitt i Glaser, 2018, s. 103). Her vil det være naturlig å trekke inn perspektiver rundt pedagogisk takt. Det handler om et personale som er lydhør og oppmerksom i samspillet med barn, men det kan trolig overføres til foreldresamarbeid også (van Manen, 1993, s. 135). Teorien gir et bilde på hva som kreves av en pedagog for å håndtere spennet mellom å prate privat med foreldrene som en relasjonsbygger, og det å sentrere barnet i dialogen ved henting og bringing.

Dersom dette overføres til hvordan foreldre og personale skal møte barnet i den daglige dialogen ved henting og bringing, så synliggjør dette hvor nødvendig det er å anse barnet som kompetent og likeverdig og gi det mulighet til å delta i dialogen. En kan ikke forvente at barnet står i sentrum for samtalen dersom det ikke gis mulighet til å være nettopp det. Helt konkret handler dette om kroppsspråk, øyekontakt, å være lent fremover mot barnet, å følge opp det barnet sier med bekreftende blick og å være vennlig i stemme og bevegelser (Glaser, 2018, s. 69-75).

Rammer ved hente- og bringesituasjonen

Solberg belyser i sin artikkel om hverdagsmøter i barnehagen spørsmålet om det er nok voksenrammer i hente- og bringesituasjoner. Hun redegjør for forskjellen på *barneramme* og *voksenramme*, og hvordan dette kommer til syne i møtet mellom foreldre, barn og personale. For å forstå de to begrepene er det nødvendig å se på Goffmans forståelse av rammebegrepet og hvordan dette er relevant for hverdagsmøtene i barnehagen. Rammebegrepet er basert på Batesons ideer om at psykologiske rammer systematiserer erfaringene våre ved enten å inkludere eller ekskludere elementer sånn at et hovedbudskap står igjen. Disse rammene blir ikke skapt av deltakerne selv, men det kan forstås slik at det er ytre element som er med på å skape rammene (Goffman, 1974 og Bateson, 2000 i Solberg, 2019, s. 4-7).

Dette eksemplifiseres ved det at en som går inn i barnehagen klokka halv fire umiddelbart vil gjenkjenne aktiviteten som henting i barnehagen. Slike rammer kan inneholde offisielle/ratifikerte og uoffisielle/uratifikerte posisjoner omhandlende lytting. I hentesituasjonen vil barnet, foreldrene og personalet være ratifikerte deltakere i form av at de anerkjennes som riktig mottaker i kommunikasjonen, mens en annen forelder som er til stede vil være uratifisert deltaker. I en slik ramme som henting i barnehagen er det imidlertid personalet som har størst rolle i det å definere rammen og deltakernes roller (Solberg, 2019, s. 4-7). Personalet i barnehagen vil ha ansvar ovenfor både barnet og foreldrene med tanke på det å være en trygg voksen som inviterer til et godt samspill mellom voksen og barn.

For å synliggjøre spenningspunktet rundt relasjonen mellom personale og foreldre i møte med barnehagen ser denne studien mot Markströms utgreiing om garderoben som arena for nettopp dette. Med spenningspunkt menes barnehagen som en velferdsinstitusjon i form av at den inneholder møter mellom mennesker, men at den også inneholder møter mellom

samfunnsborgere og institusjonen. Barnehagen som institusjon stiller krav til at menneskene tilpasses hverandre, men også at foreldrene og personalet skal tilpasses til barnehagens form. Dette kan være med på å hemme og begrense relasjonene både med tanke på samfunnsborgerens perspektiv, men også profesjonsutøverens perspektiv. Disse daglige møtene mellom foreldre og personale er preget av flere dimensjoner og dette gjenspeiles også i måten det kommuniseres på. Hvordan vi snakker, hva vi snakker om, hvordan vi beveger oss i rommet og så videre (Markström, 2013, s. 221).

Markström bringer i tillegg inn et perspektiv som problematiserer garderobens utforming med tanke på hvorvidt den innbyr foreldre til dialog med personalet. På mange måter er garderoben en usynlig grense for verden utenfor barnehagen og verden innenfor barnehagen. Fysisk så er rommet ofte lite og oppleves trangt for voksne mennesker, med knagger, hyller og lave benker utformet for barna. Rommet kan bære preg av mye klær og utstyr på et lite område som kan skape uro. Helt konkret så kan det være unaturlig for en forelder å sette seg ned i garderobene med tanke på hvor lave benkene er. Dette betyr at foreldre ofte blir stående og dette kan igjen føre til at de ikke er til stede i garderoben i særlig lang tid av gangen. En forelder i garderoben skal enten hente eller levere barnet sitt og samtidig sørge for at klær og utstyr er på riktig sted, enten det skal fraktes inn eller ut av barnehagen. I tillegg til de praktiske faktorene så skal forelderen være tilgjengelig for barnet og ivareta henvendelsene det kommer med (Markström, 2013, s. 223-225).

En masteroppgave (Haug, 2016, s. 28) peker på garderoben som et rom preget av det å komme og gå, ikke et rom for samarbeid og dialog. På den ene siden kan dette tolkes som at garderoben sender signaler om at man ikke skal sitte der som voksen, og at det ikke er tilrettelagt for dialog mellom ansatte og foreldre. På den andre siden kan Haugs studie vise til at selv om barnehageinstitusjonens utforming av garderoben tradisjonelt sett *ikke* assosieres med samarbeid mellom foreldre og personale, så kan den også brukes til dette. Denne studien viser at personalets holdninger og føring av dialogen i stor grad spiller inn på hvorvidt garderoben fungerer som en arena for dialog i møte med foreldrene.

Endringsarbeid i møte med språk

Hvorfor skal barnehagen arbeide med endring og utvikling? Hva er egentlig dette? Kan man ikke bare bruke den kunnskapen man allerede har? Det går trolig an å tenke slik, men dersom

man ser nærmere på hva faglitteraturen sier så er saken en annen. Gotvassli er inne på hvor store krav det stilles til kontinuerlig faglig utvikling og innovasjon i barnehagen. Dette fordi det er behov for å utvikle det pedagogiske arbeidet i barnehagen og ansvaret faller i stor grad på pedagogisk leder (Gotvassli, 2019, s. 287).

Behovet for endring kan komme utenifra i form av krav fra for eksempel myndigheter, eller det kan komme innenifra. Barnehagen er dynamisk i sin natur og alltid i tilblivelse og forandring (Gotvassli, 2019, s. 289). En barnehage er aldri likens, den er stadig i endring i takt med samfunnet. Dette kan dreie seg om barnegruppa, personalgruppa, foreldregruppa eller andre faktorer relatert til samfunnet man lever i. En endringsprosess kan starte fordi barnehagen blir pålagt nye regler og rammer for hvordan man skal tilby det pedagogiske innholdet. Endringsprosesser i barnehagen kan også oppstå fordi personalet opplever en endring i grunnsynet sitt eller arbeidsmåtene sine, og at dette forandrer hvordan de ønsker å drive pedagogisk virksomhet (Gotvassli, 2019), s. 290.

Gotvassli introduserer Senges fem disipliner (gjengitt i Gotvassli, 2019, s. 97), og forteller hvordan disse må utvikles og beherskes i forbindelse med endring og utvikling. Den første av disse handler om personlig mestring og man ser på individnivå. I forbindelse med dette ble det i løpet av endringsarbeidet brukt tid på samtale med hver enkelt på gruppa. Dette i forkant av det første gruppemøtet der prosjektet ble introdusert og igangsatt. Disse en-til-en-samtalene ga et innblikk i tidligere arbeid og skapte en begynnende forståelse for hver enkelt sin motivasjon for å skape endring. Senge viser også til disiplinen rundt det å ha en felles visjon. Dette omfavnet hver enkelt i gruppa sitt engasjement, og når gruppemøtet fant sted så ble det redegjort for at samtalene tydeliggjorde initiativene til arbeid med hverdagssamtalen ved hente- og bringesituasjonen.

Den tredje disiplinen Senge viser til handler om mentale modeller og det å reflektere rundt eget pedagogisk grunnsyn. I praksisbarnehagen bruker de begrepet *menneskesyn* i stedet for pedagogisk grunnsyn. Dette gjenspeiler deres tanker om likeverd, demokrati og medvirkning siden det ikke skiller barn fra personalet eller personalet fra foreldre. Et menneskesyn som sier at alle er likeverdige mennesker, og selv om vi kan være ulike så er vi like mye verd og vi ser på hverandre som kompetente. Den fjerde disiplinen hos Senge handler om læring i team og det at læring foregår i felles refleksjonsprosesser knyttet til praktiske erfaringer og aktiviteter. Den femte og siste disiplinen hos Senge dreier seg om systemtenkning og hvordan

læringen må ses i helhet slik at ikke alt man foretar seg i slike prosjekter blir sående alene og uten sammenheng.

Denne studien innledet blant annet med perspektiver som handler om barnehagelærerens integritet og hvorvidt det er riktig å legge opp til en refereringskultur der personalet ramser opp hendelser fra barnets dag i barnehagen. Barnehagelæreren er som profesjonsutøver avhengig av tillit fra samfunnet og foreldre. Tillit til at vi kan forvalte posisjonen vår på en god måte i møte med barna. Personalet i barnehagen bør være opptatt av at de selv kan spille en avgjørende rolle i å utvikle barnehagen (Pettersvold & Østrem, 2018). I dette endringsarbeidet har det handlet om å ha tillit til en selv og til gruppa siden dette har vært et arbeid med et felles fokus, for barns beste.

Presentasjon av materiale og drøfting

Denne studien vil nå vise hvordan refleksjonene og praksisfortellingene fra endringsarbeidet er med på svare på problemstillingen: Hvordan kan personalet arbeide med hverdagssamtalen i møte med foreldre, slik at barnet er i sentrum ved hente- og bringesituasjonen? Studien har hovedfokus på garderobesituasjonen, som kan ses på som både en statisk og en dynamisk arena. Statisk i form av at denne situasjonen er til stede hver dag hele barnehageåret. Dynamisk på den måten at den daglige dialogen i garderoben kan variere stort ut ifra rammene, deltakerne og innholdet i dialogen. Slik det er blitt beskrevet i metodedelen så var barnehagen i en pågående endringsprosess som ga materiale som er med på å besvare problemstillingen. Det er dette materialet som nå vil bli presentert i lys av relevant teori.

Den røde tråden i dette arbeidet har vært fokuset på barnet som kompetent deltaker i den daglige dialogen og møtet med foreldrene. Analyser av mine observasjoner fra praksis, viser at mange faktorer spiller inn i dette arbeidet og informantene har gitt materiale som synliggjør et spenn mellom hvilket fokus en profesjonsutøver skal ha. På den ene siden ønsker informantene å bli kjent med foreldrene og barnets hjem for å skape tillit og bygge en relasjon. Dette for å ivareta barnets beste og utøve omsorg for barnet. På den andre siden ønsker informantene å være profesjonelle og legge vekk den private sjargongen som dialogen enkelte ganger kan preges av. Informantene ønsker å fokusere på barnet uten å avvise eller

virke nedlatende og belærende i møte med foreldrene. Dette er perspektiver som har kommet frem i materialet og som vil bli drøftet videre i denne delen av oppgaven.

I teoridelen av denne studien ble det presentert hvordan et blogginnlegg fra barnehagen fungerte som en direkte involvering av foreldrene i endringsarbeidet. Drøftingen vil ta i bruk blogginnlegget for å se nærmere på hva som ligger bak funnene som ble gjort i arbeid med endring og utvikling. Mot slutten av dette kapitlet vil studien redegjøre for hvordan denne prosessen har brakt læring og kompetanseheving inn hos informantene og foreldrene.

Personalets rolle i dialogen

Det er i startfasen av dette endringsarbeidet at refleksjon over egen praksis hos informantene, er med på å belyse hvordan dialogen er i forbindelse med henting og bringing. Det oppstår en spontan samtale om dette mellom undertegnede og en av informantene. Vi reflekterer sammen rundt det at dialogen ofte dreier over mot en privat tilnærming til samtalen, mens barnet havner utenfor fokus. Vi spør oss selv og hverandre om hvorfor dette skjer og på hvilken måte vi kan møte dette og skape en endring. Dette blir opptakten til endringsarbeidet og tematikken tas med på gruppemøtet samme dag. Hensikten med en slik fase er å finne ut av hvilke utfordringer som gir grunnlag for endringsarbeidet, og dette gjøres gjennom dialog (Vannebo & Gotvassli, 2019, s. 110). Selv om dette gruppemøtet var satt opp som et ordinært avdelingsmøte kan det på mange måter ses på som et refleksjonsmøte. Dette fordi møtet førte til at erfaringer ble gjenopplevd, vurdert og evaluert, og en slik tilnærming til refleksjon kan skape læring og handling (Filstad, 2016, gjengitt i Vannebo & Gotvassli, 2019). I denne prosessen ble det synlig at informantene i gruppa hadde en relasjon til hverandre som tillot at de kunne stille utfordrende spørsmål til hverandre uten at mottaker kjente seg kritisert eller dømt.

Selv om samtlige av informantene viste motivasjon for endringsarbeidet er det ikke å komme fra at de hadde ulik inngang til prosjektet. Enkelte hadde reflektert mye over egen praksis, både for sin egen del, men også i samspill med andre. Andre hadde mindre og annen erfaring med å reflektere over egen praksis i møte med foreldre og barn i garderoben. En av informantene fortalte selv at hun godt likte å prate med foreldre og bli kjent med dem, men at det var uvant å reflektere over profesjon, og særlig i møte med foreldre for å sette barnet i sentrum. En faktor som kan problematisere dette og understreke utfordringen ved dialogen i

garderoben er Markströms (2013) blick på garderobens utforming. Markströms perspektiver hevder at garderoben er ment for barn, ikke voksne og rommet kan bære preg av lave benker og kan oppleves trangt. Likevel viser denne studien et funn der en informant som ser ut til å ha skaffet seg en bevissthet over egen praksis, og som evner å bruke garderoben som et rom for dialog og samspill, til tross for mulige fysiske utfordringer. Dermed kan det se ut som at garderoben spiller mindre rolle for dialogen mellom barn, foreldre og personale i dette funnet.

Observasjonen synliggjør hvordan informanten bruker tid og til dels en personlig undertone i samtalen, noe som skal vise seg å være svært nødvendig. Observasjonen viser far som kommer bærende inn i garderoben med gutten sin. Informanten hilser, ser på gutten og spør om de har hatt ei fin helg. Far bekrefter nølende og viker med blikket før han forteller at sønnen har sovet dårlig og lagt merke til at mor ikke var hjemme. Informanten anerkjenner, nikker og viser interesse. Informanten bekrefter ved å si at «da blir det nok godt å hvile i vogna si etter lunsj». Deretter forteller far at guttens mor måtte dra til sykehuset som følger av komplikasjoner etter nylig fødsel. Informanten tar seg tid til far og sønn og viser omsorg i møtet. Denne observasjonen viser hvor nødvendig det er med pedagogisk takt i møte med barn, men også i møte med foreldre (van Manen, 1993, s. 135). Dersom informanten hadde valgt å rette fokus fullt på barnet uten å se helheten i dette møtet så ville trolig ikke forelderen kjent nok tillit til å fortelle om situasjonen hjemme. Det handler om å vite når det er mest hensiktsmessig å rette fokuset på å bygge en relasjon til foreldrene, og når det er mest gunstig å arbeide for å sette barnet i sentrum.

På mange måter sier endringsarbeidet at informanten skulle lagt alt fokus på barnet og mindre på far i denne dialogen. Da er det imidlertid mindre sannsynlig at far ville åpnet opp på denne måten. Den informasjonen far kommer med i dialogen er eksempel på noe svært nyttig om barnets liv og primærbehov, som det er nødvendig at personalet i barnehagen har god kjennskap til. Dersom informanten hadde lukket dialogen for far og kun henvendt seg til barnet ville muligens ikke dette kommet frem noe som hadde vært uheldig. Det hadde vært ugunstig både for barnet, foreldrene og ikke minst personalet som stod foran en hel barnehagedag sammen med barnet.

I likhet med alle språklige møter i barnehagen så er også det daglige foreldresamarbeidet en arena for språkarbeid. Dette understrekes av Drugli & Onsøien (2010, i Glaser, 2018, s. 70) som belyser hvor viktig den daglige kontakten med foreldre er for å legge et viktig grunnlag

for foreldresamarbeidet. Ser man derimot på barnets språklige utvikling spesifikt, så vil det være nødvendig med en sosial ramme som åpner for at barnets mulighet til språklig interaksjon synliggjøres av både forelder og personale. Dette kan knyttes til Vygotskijs teorier om et sosiokulturelt læringssyn og tanken om at læring er noe som skjer når man møter andre mennesker, noe dialogen i garderoben kan være et eksempel på (gjengitt i Gjems, 2017).

Barnet som deltaker i dialogen

I denne studien er det flere funn som direkte kan vise hvordan barna fungerer, eller ikke fungerer, som deltakere i dialogen ved henting og bringing. I dette kapitlet vil det bli presentert to funn hvorav den ene observasjonen fremhever et barn som opplever å bli satt i sentrum, mens den andre observasjonen viser et barn som ikke blir satt i sentrum. Disse observasjonene ses i sammenheng med teorier hos blant annet Senge (i Gotvassli, 2019), Gjems (2011) og Markström (2013), og studien vil gjøre en drøfting i lys av denne teorien. Dette gir perspektiver som legger grunnlaget for en drøfting med tanke på barnas rolle i endringsarbeidet, språkutviklingen deres og deres rolle i sammenheng med garderobens utforming.

En av observasjonene i denne studien viser hvordan far tar grep om samtalen og setter eget barn i sentrum for dialogen når de møter en av informantene. Informanten treffer far og datter på vei inn i barnehagen og hilser til dem. Det er bare far og ikke barnet som hilser tilbake til informanten. Informanten har blikket på barnet og spør videre om hvordan barnet har det. Barnet svarer ikke og ser ned i bakken. Deretter henvender far seg direkte til barnet, med blikket på henne, og spør «ja, hvordan er det med deg?». Denne observasjonen viser hvordan en forelder tar grep om dialogen og direkte setter sitt eget barn i sentrum for samtalen. I denne situasjonen opptrer far som en pådriver for å innlemme barnet som en ratifisert deltaker i dialogen (Solberg, 2019). Det gjør han ved å anerkjenne barnet i kommunikasjonen slik at barnet står i sentrum. Selv om teorien understreker at det er personalet som i all hovedsak er ansvarlige for å gjøre dette, så er det her far som involverer til samspill mellom eget barn, seg selv og personalet.

Cummins' kvadrantmodell om situasjonsavhengig og situasjonsuavhengig språkbruk vil understreke viktigheten av at barn får delta i dialoger slik som denne. Vi vet fra teorien at det

er mer kognitivt krevende å delta i den situasjonsuavhengige språkbruken, og at dette er noe som foreldre og personale må tilrettelegge for. Personalet kan anses å ha hovedrollen her og det er nødvendig at de inviterer til en dialog som utfordrer barna. Barna må utfordres inn i den situasjonsuavhengige språkbruken med lengre fraser bestående av innholdsord og er mer komplekse (Cummins, 2008, gjengitt i Alstad, 2016, s. 41).

Dersom en ser på far i denne praksisfortellingen på individnivå så kan Senges disipliner belyse hvor stor betydning personlig mestring har å si for deltakelse og involvering i et sånt endringsarbeid. Potensielt sett kunne far i denne situasjonen holdt fast ved det at barnet ikke hadde lyst til å hilse og videreført dette. Det han derimot gjør er å innvie barnet som en kompetent deltaker i dialogen og lar barnet få muligheten til å svare. Dette kan fortelle noe om fars syn på barnet som kompetent, likeverdig og som en dialogpartner (Gjems, 2017). Senge viser til disiplinen som handler om det å ha en felles visjon, noe som ikke bare handler om informantenes felles arbeid med endringer, men hvordan foreldre har blitt påvirket og inkludert i dette fokuset (Senge i Gotvassli, 2019).

Pedagogrollen har mye å si for hvordan barn får delta i dialog med foreldre og personale, og i denne situasjonen er det på mange måter forelderen som forsøker å hente inn barnet i samtalen. Likevel kan informantens måte å henvende seg til barnet på ha påvirket forelderen til å inkludere barnet. Informanten har blikket på barnet og spør hvordan det har det, til tross for at barnet ikke ville hilse. I endringsarbeidet reflekterer informantene over at mange små barn ikke vil hilse eller svare dersom man sier *hei*. Informantene reflekterer videre rundt det at barna bør utfordres på nettopp det å si *hei* tilbake til en som hilser på dem, og vi bestemmer oss for at dette er noe vi vil fortsette å utfordre både foreldre og barn på. Markströms perspektiv på garderoben sier noe om forelderens rolle i møte med barnet og at det er en sammensatt og kompleks situasjon det å enten hente eller levere et barn i barnehagen. Dette fordi en forelder i tillegg til alle praktiske gjøremål også må være tilgjengelig for barnet sitt. Her er det naturlig å understreke at personalet og foreldrenes holdninger til dialogen i garderoben har mye å si for hvorvidt barna blir inkludert i samtalen eller ikke.

Andre deler av materialet viser hvordan en samtale mellom barn, forelder og informant preges av et voksenstyrt fokus som ikke slipper barnet inn i dialogen i særlig stor grad. En forelder kommer bærende på barnet sitt og setter seg ned i garderoben med barnet i fanget.

Informanten møter de, hilser mens hun ser på barnet og spør direkte barnet om hun er blitt frisk. Far svarer, uten å se på informanten, «Ja, hun er frisk ja».

Som nevnt tidligere i denne oppgaven så presenteres teorier rundt garderobens utforming og hvordan den påvirker dialogen mellom barn, foreldre og personale. Markström belyser hvordan det kan være unaturlig for en forelder å sitte ned på benkene i garderoben og det at foreldrene potensielt blir stående oppreist gjør at de ikke er i garderoben så lenge av gangen (Markström, 2013). På en måte kan dette underbygges i lys av dette funnet fordi forelderen faktisk har satt seg ned, men ikke anerkjenner barnet som en språklig deltaker. På en annen side så kan dette også si noe om hvordan foreldrene lar seg påvirke av garderobens fysiske utforming. I tillegg til fysisk utforming kan det være andre faktorer som også spiller inn. Kan det være fordi det var mange andre barn og foreldre i garderoben? Det er i tillegg vanskelig å vite noe om forelderens forutsetning for å fokusere på å sette barnet i sentrum for dialogen.

Den som er ansatt i en barnehage, vil trolig være kjent med arbeid med eget pedagogisk grunnsyn og det kan tenkes at foreldre naturlig nok ikke er like kjent med slik refleksjon. Som nevnt i teoridelen bruker praksisbarnehagen begrepet menneskesyn i stedet for pedagogisk grunnsyn noe som sier noe om deres felles motivasjon for arbeid med likeverd, demokrati og medvirkning. Også Senge (2019) sier noe om mentale modeller og refleksjon over eget grunnsyn som et verktøy i endringsarbeid. Dersom en viderefører dette til foreldrene så kan det underbygge forestillingen om at foreldre kan ha ulike forutsetninger for å se barnet som en kompetent deltaker i dialogen, enn hva personalet i barnehagen har. Dermed vil denne studien trekke inn viktigheten av et reflektert personale som er modige nok til å involvere foreldre i pedagogisk arbeid.

Senge presenterer også perspektiv som sier noe om hvor viktig det er å se en slik læring i en helhet og ikke alene uten sammenheng. Involvering av foreldre i et endringsarbeid med fokus på språkmiljø, vil trolig føre til bevissthet og styrke barnehageprofesjonen (Senge i Gotvassli, 2019). Det er naturlig å trekke inn Gjems perspektiv om intersubjektivitet og en følelse av fellesskap i lys av dette funnet. Teorien viser at dersom barnet hadde blitt involvert så hadde det trolig fått en følelse av mening og fellesskap fordi det ville opplevd å bli henvendt til som en kompetent deltaker.

Foreldres rolle i dialogen

Mine undersøkelser i praksis viser funn som på mange måter kan tolkes som en endring hos foreldrene, men den viser også funn der foreldrene ikke ser ut til å ha samme fokus som personalet. Som nevnt i teoridelen så ble det i løpet av endringsarbeidet lagt ut et blogginnlegg på barnehagens nettside, som belyser arbeidet med dialogen i hente- og bringesituasjonen. Foreldrene ble oppfordret til å lese dette i tillegg til at innlegget ble skrevet ut og hengt opp på tavla i garderoben. Å involvere foreldrene på denne måten gjennom blogginnlegget kan underbygges av teorier om sosiokulturelt læringssyn, og det de sosiale rammene har mye å si for handlingene våre (Berg & Bjørgen, 2018). Læring er noe som skjer gjennom å bruke språket og få delta i sosiale praksiser, noe som er synlig i den neste observasjonen.

Observasjonen viser hvordan en forelder tar barnet på alvor i hentesituasjonen, følger dets initiativ og tar seg tid til å bli ledet i samtalen av barnet. Observasjonen synliggjør hvordan barnet som blir hentet prøver å fortelle noe til far. Det er tydelig at far ikke forstår og dette forteller han barnet. Barnet tar far i hånda og leder han dit hun mener. Deretter setter far seg på huk, ser barnet i øynene og holder henne i hånda. Barnet forteller, og faren nikker og bekrefter. På den ene siden kan dette ha skjedd uavhengig av om forelderens har lest blogginnlegget og skapt bevissthet over egen praksis eller ei. Det er godt mulig at denne forelderens hadde møtt barnet på denne måten uansett. Men på en annen side så kan det være naturlig å tenke at dette er en direkte endring som følger av fokuset på å sette barnet i sentrum for samtalen ved hente- og bringesituasjonen. Samtaler med informantens har gitt denne forskeren kunnskap om at forelderens i dette eksempelet hadde begynnende evne til god dialog og tillit med personalet. Dette kan fortelle oss noe om at personalets kommunikative handlinger har hatt en påvirkning (Myran, 2016, gjengitt i Glaser, 2018, s. 103).

Refleksjoner gjort blant informantene og undertegnede har ført til tematikk som omhandler møter med foreldre. Vi konkluderer med at selv om en endring oppstår kan det være vanskelig å vite om den oppstod som følger av endring satt i gang av personalet. Det kan være andre faktorer som spiller inn, men dette bør ikke være til hinder eller sette en stopper for videre arbeid med endring som inkluderer foreldre. Uavhengig av det så viser funnene at arbeid med kommunikativ handling i møter med foreldre vil gi de troen på at de er kompetente, likeverdige og sørger for en åpenhet mellom partene (Myrann, 2016 i Glaser, 2018). Denne

åpenheten bør ses på som særs viktig, særlig med tanke på hvor mange timer personalet i barnehagen er sammen med barna i løpet av en dag.

Videre viser materialet hvordan det som trolig er mangel på bevissthet hos foreldrene gjør at barnet ikke blir satt i sentrum for samtalen, eller inviteres til dialog. En av informantene møter barnet med forelder i garderoben og hilser før hun spør «hvordan har du det i dag?» og ser på barnet. Mor svarer «bra». Preget av en allerede god relasjon med tillit og kjennskap til hverandre svarer informanten med en spiss: «har *du* det bra ja, hva med henne?».

Markström er i teoridelen av studien presentert med perspektiver som forteller at institusjonen barnehage stiller krav til at menneskene tilpasser seg hverandre, men også at personalet og foreldre skal tilpasse seg barnehagens form (Markström, 2013). Informanten fremhever på mange vis dette i responsen som gis til forelderen, dog med en spiss. På den ene siden så kan man tenke at personalet i barnehagen, som profesjonsutøvere, skal være tilgjengelige for foreldrene og tone seg inn på deres måte å kommunisere og møte barnehagelivet på. Men på en annen side bør også foreldrene som samfunnsborgere være sitt ansvar bevisst og vise respekt og interesse for den fagligheten og pedagogiske virksomheten som finnes i barnehagen. Dersom det blir en ubalanse i dette forholdet, at foreldre og personale ikke respekterer hverandres ulikheter, men heller ikke viser respekt for hverandres potensielt avgjørende involvering i barnets liv, så vil dette kanskje hemme relasjonen deres.

Dette kan synliggjøres ved teori rundt barnehagelæreren som profesjonsutøver. Denne teorien sier at barnehagelæreren må møte foreldrene med bevissthet og gjøre de bevisst på sin egen oppdragelsespraksis ovenfor eget barn (Glaser, 2019). Men samtidig er det viktig å være bevisst maktforholdet mellom en barnehagelærer og en forelder og vise respekt for foreldrene som primære omsorgsgivere i barnets liv. Dersom relasjonen mellom foreldre og personale er preget av gjensidig tillit og respekt, noe den i funnet ovenfor er, kan det være nyttig å bli bevisst hvordan en opptrer som forelder og hvilke nyttige grep en kan gjøre for å involvere barnet i dialogen.

Avslutning

Arbeidet med denne oppgaven har handlet om det å undersøke hvordan personalet i barnehagen kan arbeide i møte med foreldre, slik at barnet kommer i sentrum for samtalen ved hente- og bringesituasjonen. Det er gjort observasjoner og analyser som fører mot det å se hvilke praksiser som er knyttet til denne situasjonen og hva rammene har å si for hvordan samtalen blir. Studien har dermed sett nærmere på hva garderobens fysiske utforming har å si for barnas deltakelse i dialogen ved henting og bringing. Observasjonene og analysene har også belyst hvordan personalet i barnehagen kan arbeide med den daglige dialogen mellom foreldre, personale og barn. Arbeidet med denne aksjonsforskningen har gjort at det er samlet inn relevant teori for å underbygge drøftingen av de funnene som er gjort.

Gjems teorier om manglende forskning på hverdagssamtalen har vært og er en motivator for denne studien, og noe som forskeren vil videreføre i studier og senere arbeidsliv. Det har vært givende å undersøke hverdagssamtalen i hente- og bringesituasjonen fordi dette er en nokså rutinepreget situasjon, som likevel inneholder svært mange interessante element. Element som i denne studien har blitt redegjort for i lys av relevant teori og drøftet.

En annen motivasjon for arbeidet har vært teorien som forteller at barn skal få oppleve at deres egne handlinger har betydning i møte med andre barn og voksne (Cecchin i Glaser, 2018). Denne studien har derfor vektlagt barnet som kompetent og som medvirker i eget liv, og det er meningsfylt å kunne gjennomføre et slikt arbeid sammen med engasjerte informanter. Som nevnt tidligere i studien så kan en ikke forvente at barnet er i sentrum for dialogen dersom det ikke gis mulighet til å være nettopp det. Dette oppsummerer på mange måter grunntanken i denne studien og gjenspeiles i de innholdsrike funnene som er gjort.

Det har vært givende å kjenne at egen motivasjon og interesse for språk i barnehagen har vært med på å drive dette arbeidet, samtidig som det ikke har vært gjennomførbart uten praksisbarnehagen og informantene. Det har vært utviklende og spennende å se hvordan et initiativ som startet i gruppa førte til et endringsarbeid og deretter en bacheloroppgave. Og dette i tillegg til den endringen og utviklingen som barnehagen helt direkte var en del av.

Mye av arbeidet har skapt refleksjoner rundt livet i en barnehage, både for barn, foreldre og personalet. Sammen med gruppa har jeg reflektert mye rundt barnehagelærerprofesjonen og viktigheten av faglighet kombinert med pedagogisk takt. Dette synliggjør på mange måter det

spennet som oppgaven har forsøkt å fremheve, som handler om når en bør prate privat som en relasjonsbygger, og når man bør sentrere samtalen rundt barnet.

Aksjonsforskning som metode trenger ikke nødvendigvis å dreie seg om språk, men er en metode som kan overføres til arbeid med hvilket som helst fagområde og alle prosesser i barnehagen. Det har vært utfordrende å finne svar på hva konklusjonen i dette arbeidet er, så dermed tror jeg ikke at arbeidet har gitt en tydelig konklusjon. Det er fordi observasjoner gjort i studien har vist at bevisste voksne som møter barnet kan være viktigere enn for eksempel garderobens fysiske utforming. Arbeidet har derimot skapt læring og utvikling hos personalet og meg som forsker. Selv om det sjelden fører med seg en konklusjon etter aksjonsforskning, må det likevel sies at det er personalet fremfor garderobens fysiske utforming som er avgjørende for at barna deltar i dialogen.

Uavhengig av konklusjon eller ei så ligger det stor verdi i et slikt arbeid. Verdien av endringsarbeid er synlig i møte med barn, foreldre og ikke minst personalet.

På spørsmål om det oppstod endring viser funnene at det både har blitt og ikke blitt endring. Det er flere faktorer som spiller inn på dette, men denne forskeren vil igjen understreke verdien av et personale som er bevisst og som evner å inkludere barna i dialogen som de språklig kompetente vesen de er.

Referanseliste

Alstad, G. (2016). *Andrespråk og flerspråklighet i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget

Berg A. & Bjørgen. K. (2018). Småbarns språklæring i utelek. I Kibsgaard, S. (red.). *Veier til språk i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget

Bøe, M. & Thoresen, M. (2017). *Å skape og studere endring. Aksjonsforskning i barnehagen*. (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget

Gjems, L. (2011). Hverdagssamtalene – barnehagens glemte læringsarena? I Barns læring om språk og gjennom språk. Oslo: Cappelen Damm Akademisk AS

- Gjems, L. (2017). *Barnehagen: Språkstimulerende læringsmiljøer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (2.utg.) Oslo: Universitetsforlaget
- Gotvassli, K.Å. (2019). *Boka om ledelse i barnehagen*. (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Haug, M. (2016). *Praksis der hjem og barnehage møtes i hverdagen – en studie av interaksjon mellom foreldre, personale og barn*. Høgskolen i Oslo og Akershus, Oslo.
- Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Markström, A.-M. (2013). Garderoben som sted for et samarbeid og forhandlinger mellom hjem og barnehage. I E. Foss & O.F. Lillemyr (Red.), *Til barnas beste: Veier til omsorg og lek, læring og dannelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Planetringen barnehage. (2020, 23. oktober). Dagen i dag oppsummert med barnets språk. *Planetringen barnehage*.
<https://www.planetringen.com/home/2020/10/16/nufsh3wgvj04bgn7ogji1dt0qa3g0c>
- Pettersvold, M. & Østrem, S. (2018). *Profesjonell uro. Barnehagelærerens ansvar, integritet og motstand*. Bergen: Fagbokforlaget
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017). Oslo: Kunnskapsdepartementet.
Lastes ned fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/rammeplan->
- Solberg, J. (2019). Hverdagsmøtene mellom foreldre og ansatte i barnehagen – nok voksenrammer? *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*, 18(8), 1-12. Hentet fra <https://openarchive.usn.no/usnxmlui/bitstream/handle/11250/2647182/Nordisk%2bbarnehageforskning.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

van Manen, M. (1993). *Pedagogisk takt. Betydningen av pedagogisk omtenkksomhet*. Bergen: Caspar Forlag.

Vanebo, B.I. & Gotvassli K.-Aa. (2019). Utvikling av endringskultur gjennom refleksjonsgrupper. I K.Å. Gotvassli (Red.), *Aksjonsforskning på mange vis. Forsknings- og utviklingsarbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Vedlegg

Blogginlegg

I tiden som kommer ønsker vi å sette fokus på kommunikasjon, der barnet er i sentrum i bringe- og hente-tiden. Vi ønsker å være opptatt av kommunikasjon mellom barn, personal og foreldre, der barnet blir hovedpersonen, og foreldre og personalet kan være støttende. Studenten som skal være hos oss på Solgruppa de neste ukene har fordypningen «et mangfoldig språkmiljø» og dette vil være en del av hennes fokus denne praksisperioden.

Hvorfor mener vi i barnehagen at det er viktig at barnet selv formidler fra sin hverdag?

Vi har tro på at barnet kan og vil formidle selv. Barnet får brukt både språk og kroppsspråk når de får snakke om egen hverdag. Og det at barnet får formidle selv, tror vi er viktig i forhold til barnets selvfølelse.

I rammeplanen for barnehagen står det: «Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna skaper et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre».

Det handler ikke om at vi voksne ikke vil eller har lyst til å formidle fra dagen.

Vi kan si: " i dag har barnet ditt spist to brødkiver, ikke hatt noen uhell, leka med Jonas og Silje og tatt bussen".

Men det blir ikke barnets opplevelse. Kanskje var det merken barnet fant på turen eller leken med Ola eller at det fikk hjelp av en venn til å komme seg opp på stor-steinen eller sangen det har lært bort i dag, som var det viktigste.

Vår rolle blir å være der som støtte for barnet, om det er noe det vil fortelle. Vi vil selvfølgelig fortelle om det er noe vi mener er viktig at dere som nærmeste omsorgs-personer må få vite. Det er viktig at samarbeidet og dialogen med foreldrene er positiv og god og det er den jo, selv om det er barnet som forteller fra egen hverdag.

Når det er hente-tid i barnehagen er det ulikt hva barna ønsker å formidle fra barnehagedagen. Vi tenker at det er helt naturlig. Barna er ulike og uttrykker seg ulikt. Gi barnet tid. Kanskje er det sliten og "ferdig" med barnehagedagen ved hente-tid? Historier fra dagen kommer gjerne når barnet er klar til å fortelle og det kan være i bilen hjem, ved middagsbordet eller ved leggetid. Kanskje er det lettere å fortelle ut fra bilder fra dagen, som hjelp?

I verdigrunnet til barnehagen står det bla.:

"Vi har tatt et valg i forhold til pedagogikk og filosofi og er inspirert av Reggio Emilia filosofien». Ideene, verdiene, menneskesynet og refleksjonene som har sitt utspring i denne filosofien bruker vi aktivt. Denne måten å jobbe på vil danne grunnlaget i vårt arbeid med barn. Vi ser på barnet som kompetent, barnet vil og kan, om vi voksne har troen og legger til rette. (Planeringen, 2020).

Samtykkeerklæring

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Hvordan kan personalet arbeide med hverdagssamtalen i møte med foreldre, slik at barnet er i sentrum ved hente- og bringesituasjonen»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å undersøke hva personalet og foreldre kan gjøre for å sette barnet i sentrum for hverdagssamtalen ved hente- og bringesituasjonen. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Beskriv formålet med prosjektet mer inngående og si noe om omfanget.

Prosjektets forankring i Rammeplan: «Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna skaper et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre».

Skisser kort hvilke problemstillinger / forskningsspørsmål du skal belyse.

Hvordan kan personalet påvirke hverdagssamtalen og barnets mulighet til å ytre seg ved hente- og bringesituasjonen?

Hva kan personalet og foreldre gjøre for å sette barnet i sentrum for hverdagssamtalen?

Omfang:

Omfang vil være en bacheloroppgave på 10 000 ord.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metode: Aksjonsforskning

Deltakelse i prosjektet vil dreie seg om endrings- og utviklingsarbeidet vi har gjort sammen.

Dette vil være grunnlaget for min bacheloroppgave og jeg vil bruke praksisfortellinger vi har samlet inn på gruppa og refleksjoner vi har gjort sammen.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes *30. april 2021*.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Veileder)

Student

Sobh Chaboun
Sunniva Skjøstad Hovde

Marte Nydal

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *[sett inn tittel]*. Jeg samtykker til:

- å delta i *aksjonsforskning*.

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.